

Specifika vzdělávání žáků s mentálním postižením na 1. stupni ZŠ

Počáteční čtení a psaní

Rozvržení učiva v 1. ročníku:

Období praktické přípravy na čtení – Předslabikářové období

- rozlišování pojmu malý a velký
- rozvoj: sluchová a zraková diferenciaci, polohová a směrová orientace, poznávání celků podle částí, poznávání změn, atd.
- orientace ve větě, pochopení, že věta se skládá ze slov

PSANÍ:

- uvolnění a příprava ruky k psaní
- psaní prvků písmen
- orientace na liniatuře

Období vyvozování abecedy – Slabikářové období

- *Etapa slabičně analytického způsobu čtení*
 1. čtení otevřené slabiky ve slovech
 2. čtení uzavřené slabiky na konci slov c, č, b, ž (malá a velká písmena) , cca konec ledna
 3. čtení slova se dvěma souhláskami uprostřed
 4. čtení slov se slabikotvorným r, l, slov s písmenem ě – dě, tě, ně, bě, pě, vě a di, ti, ni – cca ½ května
 5. slabiky se skupinami souhlásek
- *Etapa plynulého čtení slov*

PSANÍ:

- souběžně se čtením (při vyvozování abecedy)

Učebnice:

Živá abeceda, Skládací abeceda, Slabikář, tabulky ke slabikáři, Písanka

Poslabikářové období

- další automatizace techniky čtení
- postup od syntézy hlásek/písmen ve slabiky k syntéze všech typů slabik ve slova
- plynulá četba s porozuměním

PSANÍ:

- upevňování dovedností v psaní, také pracovní a estetické návyky

Globální čtení

- soubor obrázků z nejrůznějších oblastí, každý ve trojím vyhotovení

- trvalá předloha
 - volný obrázek
 - k rozstříhání na dvě a více částí, dle potřeby
-
- tvary písmen jednoduché, hůlkové ---- *písanka pro psaní hůlkovým písmem*
 - výuku začínáme ve chvíli, kdy má dítě určitou slovní zásobu (aktivní/pasivní) aby bylo schopno porozumět obrázkům a přiřadit je k reáliím

 - učivo rozvrženo až do tří let
 - možný přechod na analyticko-syntetickou metodu

Přípravná etapa:

- *diferenciační cvičení* – rozvoj zrakového vnímání
 - rozlišování a přiřazování stejných skutečných předmětů - předmět-
předmět
 - předmět – obrázek
 - obrázek – obrázek
- porozumění a zapamatování pojmu

Etapa vlastního čtení:

- ve chvíli, kdy tištěné slovo odděleno od obrázku

Etapa dalšího čtení a procvičování

- situační obrázky
- písmeno A, I jako spojka mezi dvěma obr.

Soubory slov:

moje rodina, škola-hračky, potraviny, oblečení, kuchyň, nábytek, ovoce, zelenina, zvířata, ptáci, hygiena, části těla, náradí, dopravní prostředky, příroda, činnosti, situační obrázky

LITERTURA:

SANTLEROVÁ, K. Metody ve výuce čtení a psaní. Brno: Paido, 1995. ISBN 80-85931-05-2

HEMZÁČKOVÁ, K., PEŠKOVÁ, J. První čtení. Olomouc: Parta, 1998. ISBN 80-85989-31-X

MERTIN, V., ČÍŽKOVÁ, M., LINC, V., PIŠLOVÁ, S. metodická příručka k vyučování českému jazyku a literatuře v 1. ročníku ZŠ. Praha: Fortuna, 1995. ISBN 80-7168-230-6

BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V. Rozvoj grafomotoriky. Brno: Computer Press, a.s., 2006. ISBN 80-251-0977-1

SANTLEROVÁ, K., SÝKOROVÁ, H. Rozvoj grafomotoriky v předškolním věku. Brno: MU, 1994.

BLATNÝ, L., FABIÁNKOVÁ, V. Prvopočáteční čtení a psaní. Brno: UJEP, 1981.

Matematika na základní škole praktické, speciální

ročník	ZŠ	ZŠPr	ZŠS
1.	Přirozená čísla do 20	Přirozená čísla do 5	Přirozené číslo 1-5
2.	Přirozená čísla do 100	Přirozená čísla do 10, početní operace +, -	
3.	Přirozená čísla do 1000	Přirozená čísla do 20, +, -, násobilka 2	
4.	Přirozená čísla do 1 000 000, zlomky	Přirozená čísla do 100, početní perace	Numerace do 20 Přirozená čísla do 100
5.	Celý obor přirozených čísel, zlomky, desetinná čísla	Přirozená čísla do 1000, početní operace	

RVP ZV-LMP – tematické okruhy:

- čísla a početní operace
- závislosti, vztahy, práce s daty
- geometrie v rovině a prostoru
- aplikační úlohy

Předmatematické a předpočetní představy

1. *Třídění a seskupování*
2. *Uspořádání množin přirozených čísel – pořadí, velikost*
3. *Porovnávání*
4. *Přřazování, párování*

Názorné představy jsou východiskem pro vytvoření pojmu přirozené číslo.

Čtení čísel

- Tato činnost vyžaduje zrakovou a sluchovou diskriminaci, znalost pojmů a sluchovou a zrakovou paměť

Početní operace

- důraz na sčítání, následně odčítání v daném oboru

1. - 3 . ročník

- vytváření konkrétních představ o přirozeném čísle do 5, 10, 20, 100
- v daném oboru s oporou manipulativních činností s konkrétními předměty a později názoru sčítání a odčítání (ve 3. ročníku násobilka 2)
- jednoduché slovní úlohy z každodenního života žáků (ceny, nákupy)

Pojem přirozené číslo

1. předmětný charakter
2. dítě začíná evidovat kvantitu
3. užívá specifický matematický jazyk k označení pojmu čísla – teprve zde začínáme pro označení množství užívat číslovku – začíná NUMERACE (způsob pojmenování a zápisu čísel, porovnání, uspořádání podle velikosti, umístění čísla v číselné řadě, orientace v číselné řadě)
4. krystalizace- další použití abstraktních pojmů, tedy matematické operace, na 1. stupni doprovázíme názorem.

NOVÁK, B. Matematika III. Několik kapitol z didaktiky matematiky. Olomouc: UP, 1999. ISBN 80-7067-979-4

NOVÁK, B. vybrané kapitoly z matematiky 1. pro učitelství 1. stupně ZŠ. Olomouc: UP, 2003. ISBN 80-244-0691-8

BLAŽKOVÁ, R., MATOUŠKOVÁ, K., VAŇUROVÁ, M., BLAŽEK, M. Poruchy učení v matematice a možnosti jejich nápravy. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-89-3

Prvouka na základní škole praktické

Vzdělávací program ZVŠ – 1. stupeň
RVP ZV – LMP – Člověk a jeho svět
(Vzdělávací program pomocné školy – Věcné učení)

Cíle prvouky: (dle Vzděl. programu ZVŠ)

- poskytovat žákům vybrané základní poznatky o životě společnosti a o přírodě

Naučit žáky:

- všimnout si zajímavých i zcela obyčejných věcí a jevů v okolní přírodě a společnosti
- soustředěně je pozorovat
- samostatně, správně a přesně pojmenovat
- věci, jevy a děje stručně popisovat
- jednoduše vypravovat o známých a prožitých událostech
- nacházet vztahy a souvislosti mezi srozumitelnými a snadno pochopitelnými jevy
- projevit svůj vztah k přírodě a společnosti

- učivo uspořádané podle ročních období – vedoucí princip jednoho roku
- příklady z nejbližšího okolí žáka – příroda a činnosti
- spirálové opakování

Metody a formy práce:

- přímé pozorování věcí a jevů
- zprostředkované nazírání věcí a jevů

- práce s učebnicí
- slovní sdělování
- didaktické hry
 - tvořivé, úlohové
- zjišťování výsledků vyučování – hodnocení, klasifikace

Vyučovací hodina:

- ve Vzděl. programu ZVŠ 60 hodin za rok, tedy 2h týdně
- vyvážený poměr *přímého vedení a samostatné práce*
- žádná hodina není izolovanou jednotkou, ale prvkem organicky zapadajícím do vyšších celků
- *třída s několika ročníky* – obtížné optimálně členit přímé vedení a samostatnou práci

Učební materiály:

- učebnice Prvouka 1, 2, 3
- pracovní sešit

Učivo:

ZŠ – (1. ročník) Jsem školák, Podzim v přírodě a my, Moje rodina, Příroda v zimě, Naše zdraví, Jaro, Práce a volný čas, Léto, (2. ročník) Člověk mezi lidmi, Čas a lidé, Chceme být zdraví, Technika, výroba, doprava, Příroda kolem nás, (3. ročník) Orientace v místě a krajině, Domov a obec, Svět kolem nás, Z neživé přírody, Z živé přírody, Krajina mého domova

ZVŠ – Škola začíná, Podzim v přírodě a my, Péče o naše zdraví, Moje rodina, Příroda v zimě, Příroda na jaře, Příroda v létě, Práce a odpočinek, Orientace v čase

RVP ZV-LMP – Místo, kde žijeme, Lidé kolem nás, Lidé a čas, Rozmanitost přírody, Člověk a jeho zdraví

PŠ – (Věcné učení) – Třída, škola, okolí školy, Co vidím cestou do školy, Péče o zdraví a bezpečnost, Já a moje rodina, Příroda na podzim, Příroda v zimě, Orientace v čase, Příroda na jaře, Lidská práce, Příroda v létě ...

Organizace výuky:

- většinou hodina kombinovaného typu

1. **úvodní část** – pozdrav, seznámení s cílem vyučování, kontrola domácího úkolu, organizace)
2. **základní část**
 - a. opakování a procvičování probrané látky
 - b. motivace nového učiva
 - c. vyvození nového učiva
 - d. upevňování a procvičování probraného učiva
 - e. vysvětlení a zadání domácího úkolu
3. **závěrečná část** – shrnutí, zhodnocení práce žáků

Příprava učitele:

- 1) prostudovat obsah a cíle předmětu
- 2) metody a formy práce, které jsou nejvhodnější pro dané žáky (na základě všestranné diagnostiky třídy)
- 3) jaké možnosti skýtá škola svým vybavením
- 4) regionální příprava

Příprava na hodinu:

- téma vyučování
- stanovení výchovně vzdělávacího cíle vyučování
- nové pojmy, které budou vysvětlovány
- návaznost na probrané učivo
- dovednosti, které budou v souvislosti s učivem rozvíjeny
- materiální zabezpečení hodiny
- činnost žáků ve vyučovací hodině
- stanovení metodické stavby hodiny – podrobný scénář

Věcné učení

- učebnice: Chodíme do školy 1,2,3
- obrázky v učebnici nejsou opatřeny textem
- Práce s obrázky:
 - o vhodná motivace, příprava dětí
 - o dostatek času na nerušené prohlédnutí obrázku
 - o otázky: Kdo je na obrázku? Co dělá? Kde je?
 - o snažíme se s dětmi dělat to, co je na obrázku
 - o různé činnosti týkající se obrázku
- jeden obrázek na cca týden => zbytek času na vycházky, praktické činnosti, dramatizace, maňáskové divadlo připravené učitelem, atd.

LITERATURA:

FABIÁNKOVÁ, B. Prvouka v 1. – 3- ročníku základní školy. Brno: Paido, 1996. ISBN 80-85931-31-1

TUPÝ, K. Prvouka na zvláštní škole. Praha: Septima, 1995. ISBN 80-85801-38-8

BLAŽKOVÁ, B., TEPLÁ, M. Věcné učení na nižším stupni pomocné školy. Praha: Septima, 1996

Pracovní vyučování

- nutné zohlednit specifika žáků s mentálním postižením
 - o *motivace* (potřeba motivace – charakter úkolu, hodnocení, společenská důležitost)
 - o *schopnost naplánovat práci, pochopit instrukce*
- *dílenské práce, pěstitelské práce, práce v domácnosti*

Didaktické zásady:

- názornost
- uvědomělost
- cílevědomost
- soustavnost
- trvalost

Metody pracovního vyučování:

- rozhovor
- instruktáž před začátkem práce
- praktické cvičení

Dílenské práce:

1. – 3. ročník – práce s drobným materiálem (nitě, šňůrky, suché plody, lepidlo, atd.), práce montážní a demontážní (stavebnice), práce s papírem a kartone
4. – 6. ročník – navíc práce se dřevem (pilka, rašple, metr, atd.), kovem, plasty

Práce v domácnosti:

1. – 3. ročník – sebeobsluha, osobní hygiena, domácnost (nákup nejzákladnějších potravin, úklid..), šití (navlékání jehly..)
4. - 6 . ročník – navíc péče o dítě, příprava pokrmů, práce s textilem

Pěstitelské práce:

1. – 3. ročník – praktické činnosti (péče o pokojové rostliny, pěstování hrachu...), pěstitelské nářadí, vycházky a exkurze
4. - 6. ročník – navíc květiny, ovoce a zelenina

LITERATURA:

Vzdělávací program zvláštní školy

Hudební výchova

JAHODA, J. Hudební výchova pro 1. – 3- ročník speciálních škol. Praha: Septima, 1993.
ISBN 80-85801-55-8